CATALANA

REVISTA

Any IV | Barcelona 31 d'Agost de 1921 | Núm. 101

UNIFICACIÓ ORTOGRÀFICA

No us penséu que vaja a parlar d'aquest plet a Catalunya; hauría de tornar a dir lo que s'ha dit cent vegades. Vull parlar d'un fet exemplar que'ns ve d'altres terres, solament com a terme de comparació entre procediments y procediments per assolir una reforma lingüística en un poble que s'estimi.

Nosaltres hem conegut dues maneres d'arribarhi: la propaganda *de fet* per medi del periòdich, del llibre, de la correspondencia, en competencia noble'ls elements innovadors y'ls tradicionals, guanyant ò perdent uns ò altres, en mig de vacilacions y fins cambis radicals en cada sistema; y la imposició burocràtica d'un d'ells, sense consulta, sense discussió, ab la sola força d'un pressupost malejable, creantli fins a cert punt un estat *de dret*. Axí hem arribat ahont som: a que quatre correctors de probes previament ensinistrats imposin als escriptors una forma d'escriptura qu'ells no saben ò no volen, y a que... Però no corrèm tant, que sortiriem del nostre camí.

Hem dit que no voliem parlar de casa; per comparança, volèm fer conèxer als nostres lectors lo que passa a l'altra banda de Pirinèus, a les terres del Migdía de la França hont tantes parles ò formes dialectals han reflorit de mitja centuria passada ençà, des de Jansemin y Mistral. A pesar de l'obra colossal d'aquest últim, que recullí en son diccionari *Lou Tresor dòu Felibrige* totes les varietats lingüístiques del Migdía, les diferencies ortogràfiques entre elles són marcadíssimes; y per probar d'adoptar una grafía que servexi a totes, s'ha obert per elements ben intencionats, amants de la llengua, sense apriorismes ni vanitats personals, una informació a la que són cridats poetes y prosistes, els escriptors tots de les llengües migjornales. Lo qüestionari es ben senzill, es el primer pas cap a la reforma. Hèusel aquí:

«¿Què'n pensèu de l'unificació gràfica de la llengua d'Oc? (Unificació gràfica y no pas morfològica y sintàxica.)

«¿Teniu un sistema de grafía? ¿Quína? Entre les proposades per certes «Escoles», ¿quína us estimèu més?

«¿Quíns medis pràctichs proposèu per realisar aquesta reforma?»

No són solament els escriptors, cridats naturalment en primer lloch, sinó fins els llegidors, que poden donar el séu parer en aquesta qüestió; y axò es justíssim per mica de cultura que tinga un poble.

Potser trigaràn a entendres; potser la reforma, que's voldría immediata, passi anys y panys en elaboració; ¿què hi fa? quan arribi a establirse, serà l'obra de tot un poble; serà la llengua matexa que, en plena llibertat, s'haurà fet una tot quedant varia.

AMADOR

PEL MAR DE LA VIDA

Al amich poeta Mn. Lluís G. Pla.

Vigila, esprit, menant la nau
dintre la mar enfellonida;
sota aquest cel tan bell y blau
tota taleya es lleugerida.

Vigila, esprit, sempre vigila,
que ni al agoyt te pots dormir
quan esdevé la mar tranquila,
car, un Caribdis ò un Escila,
a cada instant se't pot obrir.

CAMIL GEIS

Girona, Janer de 1921.

LA MORT DEL AVI SOLFA

I

Assegudes en cadiretes recolzades en la paret de l'iglesia y assoleyantse, conversaven de les futeses de sempre unes quantes jayes; qui surgint unes mitges, qui filant, qui ab los braços plegats, tot matant el temps, entretingudes.

Axí romangueren bella estona, quan l'arribada de la Xiroya, la comare més fura del poble, les tregué del séu enutjós ensopiment.

—Una gran nova, companyes, – anuncià, vanitosa, la cedacera.—De bon matí só trobat a n'En Badó y m'ha dit que l'avi Solfa era arribat d'ahir vespre.—

Al sentir aquestes paraules, tots els esguarts de les velles fitaren encuriosits la Xiroya.

—L'avi Solfa es aquí?—pronunciaren a chor, estranyades d'aquella nova.

—Sí,—va continuar la desenfeynada.—Y més parada me só quedat jo quan...—

No pogué acabar la frase; un esclat de veus clamant silenci l'interrompé sobtadament. Es que havien vist al avi sortir de casa son germà; anà apropantse lentament, les cames tremoloses, arrossegant els peus bo y estintolantse ab un gayato. Passà pel davant de les jayes, saludà cap cot fent tintines y desaparegué a la cantonada del carrer dexant darrera séu un seguit de llambregades perfidioses y qui sab les rialletes d'ironía.

II

El retorn d'aquell avi agullonà la curiositat de tothom, essent el punt hont giraven totes les converses del poble. Se recordava encara com n'havía marxat mólts anys enrera ab virior y salut per regalar, que donava goig de vèurel. Y ara tornava tan xacrós, tot ell tan esllanguit, que la gent se'n feya creus d'aquell cambi extraordinari. Sens dubte aquell home estotjava en son sí una dolorosa historia per esbrinar.

L'avi Solfa mólt bé sabía les trifulques qu'havía sofert; en la seva jovenesa,'s sentí glatir el cor baix l'impuls de somnis daurats que prompte esdevingueren projectes encisadors... Hereter de quantiosa fortuna y dotat d'un temperament inquiet, trobà encofornit el séu poble, tristes les parets de la

seva casa payral, y, frisós de veure països llunyadans y satisfer alhora la seva passió favorita: la música; axamplà les ales ab un ample vol vers les terres estrangeres a la çaga d'impressions inconegudes que sorollessin el séu esperit, que li espolsessin ab dolcesa inefable aquell avorriment que l'engorronava ab despiatada lentitut. Y, lluny, ben lluny de sa patria, perdut en mig dels atractius innúmers d'una urbs immensa, distragué'ls millors anys de sa vida enterbolit pel vèrtich d'una bogería estranya, d'una follía de plaher que l'arrastrava ab gambades gegantines cap al abisme esgarrifós que als séus peus ja s'obría.

Fruhí ab delectança la música, s'hi rabejà'l séu esperit plenament; mes aquell esser trasplantat que de la serenor de sa terra s'entregava sens timó a les corrents esbojarrades d'una existencia agitada, caygué en un parany enlleminador, de triomf segur per quí l'havía parat. Y en sos ulls s'emmirallà una dòna, una dòna irresistible, els efluvis de la qual l'ubriagaren fentli sentir un neguit trasbalsador. Y la va estimar. L'estimà ab tota la seva sanch, ab tota la força de la seva sanch encara roja y pura, d'una puresa que llavors ja's fonía...

Aquella reyna del amor passatger féu, destra y manyagosa, sos embulls y martingales y abandonà, arruinat, embolquellat en les tenebres paoroses de la més cruel ignominia, l'home estranger que tant l'havía amada.

Ab un desengany anorreador, fastiguejat de sa propia torpesa, convertit en un bohemi per l'habitut y pel capgirell que li féu l'amor mundà, fugí d'aquella malestruga ciutat, malehintla (ell que tant la desitjà), ab un odi prenyat de remordiments y ilusions fallides. Y d'una altra volada tan fexuga y amargant, com lleugera y dolça fóra en altre temps, se trobà per fi a Catalunya, la patria ben amada qu'en mala hora rebutjà.

Al poble hont vegé la llum primera, ni gosà acostarshi, atuhit per la vergonya que li cremava les entranyes; y en un recó d'hostal s'haguera mort si mans amigues y agrahides de favors antigament rebuts no l'haguessin enlayrat, empenyentlo a guanyarse'l pà treballant. Y valguentse de sa inclinació natural per la música, aprengué a tocar.

S'esqueya esser allavors la temporada de festes y festasses y tot l'Empordà alenava d'una alegría sana y encoratjadora

ensemps. Les cobles de sardanes se l'acampaven fàcilment y en una d'elles fou admès el músich novençà que sadollat ja d'una placèvola oblidança féu prodigis en l'art que conreuava. Sabía refilar tan bé la tenora, que per tot l'admiraven. Era d'un tarannà tan atrayent, ab son ayre reposat, de vell abans d'hora, però conformat al mateix temps, qu'emprendava a tothom.

Se féu popular: li tragueren per motiu l'avi Solfa y ell paladejava aquest renom com si hi trobés un regust de justicia que confirmés les seves aficions. Com taca d'oli s'estengueren les veus de la seva anomenada fins a arribar al séu poble, que plè de frisança esperava vèurel y satisfer la pregona curiositat que'l furgava. Però l'avi ab un gest d'orgullosa llibertat, entelada encara per la vergonya, refusà les ofertes germanívoles d'acolliment que de la llar menyspreada li enviaven. Nó, ell no hi tornaría mentre força tingués y vista li quedés per a mantenirse per si sol.

Y una pila d'anys recorregué pobles y més pobles, seguint festes majors, portant un viure atzarós però honrat, y malmetent la seva salut ja prou migrada pels temps de platxeri, fins que un vespre, a la tardor, tot fent cantar la tenora en la plaça d'una vila riolera, 'l colpí una punyida forta al cor. Llavors comprengué que ja era vell, qu'aviat se moriría y va recordarse del germà rich y de la caritat dels homes.

III

El germà'l rebé tendrament, carinyosament. S'enllaçaren en una abraçada llarga y amorosa, y llurs llàgrimes se confongueren ab germanor indefinible.

Ell li digué: —Tindràs llit y pà y oblidaràs el passat.— Aquestes paraules les assaborí'l vell com gotes de mel als llavis, tot pujant els esgraons que conduhien a la seva cambra. Abans de despullarse gaudí en son front solcat per les arrugues el bes pur, innocent, de la Rosó, la nevodeta formosa com un sol. Aquell bes l'amarà d'un consol jamay sentit... Y altre cop, després de tants anys, va resar: resà pel germà y quan ses parpelles se clogueren pel somni del repòs, repetí, gojós, com qui se salva d'una tempesta:

—Tindràs llit y pà y oblidaràs el passat. — Y s'adormí plàcidament.

IV

Al endemà s'esbombà pel poble l'arribada del jayo, y per uns quants dies se féu l'objecte de tota mena d'enrahoníes.

L'avi Solfa somreya al veures observat, y al passar cada matí per davant l'esglesia s'aturava breus moments esguardant aquelles velletes que bo y xiuxiuejant tafaneríes l'acomiadaven ab ayre compassiu.

Reprenía l'avi altre cop el pas tot mormolant:

—La gent me mira ab recel, però jo... jo no he fet pas cap mal a ningú...— Y un xich apesarat anava guanyant ab passes menudes el corriol planer de l'Olivera, el séu passeig preferit. Quan arribà a un prat de flonja catifa d'herba y com si fos la conclusió estoyca d'angoxoses cavilacions, barbussà tot asseyentse:

—Si per cas el mal me l'he fet jo ben sol...— Y una soleyada de baf enervador l'acaronà ab ses moxaynes adormidores.

V

L'hivern s'abocà a la fi. Les neus emmantellaren ab son amplíssim dosser les montanyes y les planes. Els arbres, nusos de fulles, y'ls camps clapats de blanca mortalla, causaven una impressió tètrica de Natura que agonitza a poch a poch. El fret cru, que tallava, esdevingué gayrebé insoportable. El poble, aclofat en la vessant d'un puig, defallía de tristesa y de llangor.

L'avi Solfa ja no exí més de casa seva. Arredossat al escó, escalfantse pel caliu de quatre tions flamejants, trenava llargues hores ensopit y mig retut.

Bé prou son germà y tots els de la casa maldaven per distrèurel de ses cabories; endebades. Tantost se quedava sol ja li semblava tenir la Mort a frech a frech, tota blanca, guspirejantli les conques dels ulls, llampeguejant sa dalla de tant segar vides; y blincantse estemordit, volía fugir y les cames li fallaven; cridar, y s'ennuegava, y, vençut, impotent, queya estès damunt el banch.

La Mort parlava; sí, la ohía parlar: «No t'esveris, home,» li deya «no es la teva hora encara... te visito només...» Y

obrint sa boca negra sense fons ab una riallassa tan forta que fins cruxiren sos òssos, se feu fonedissa tot menaçant: «Ja'ns veurèm a la Pri...»

Y ni copçà la paraula «primavera», ni sentí més: jeya de nassos a les rejoles, pantejant de pahura.

Ab aquestes visions esborronadores començava a purgar l'avi Solfa les culpes passades.

VI

Cruels, interminables, foren per l'avi'ls dies hivernals. Des de que una altra batzegada al cor el féu trontollar de mala manera, no baxà més a la cuyna.

Ara s'estava sempre a la cambra, abrigassat ab una flaçada, el braser als peus y arraulit dintre la cadira de braços.

La cura, l'amor que li mostraven tots, l'estudiat optimisme del metge, foragitaren pausadament les fantasmes terrorífiques que l'havien llatzerat.

Y en ses llargues estades prop del balcó, tot contemplant els borrallons de neu qu'estoraven sens repòs la plaça y'ls teulats, li vingueren llunyanes recordances y en sa pensa capficada s'hi anaren fent lloch altres somnis que prenien en sa imaginació formes vagoroses de realitat. Veya avingudes esplendents, bellugueig marejador de mils y mils de persones, magnífichs temples de Belles Arts, y esblaymat, se retorcía les mans escardalenques, esbullant sa cabellera nevada, quan aparexía davant d'ell, radiant de bellesa y rihent, mofeta, aquella dòna, aquella malehida dòna que l'enganyà miserablement ab sa hipocresía y magarrufes de gata moxa.

Y, esclau de sa debilesa, aclaparat, regalimant llàgrimes de tristor y desesper, sanglotava, sanglotava com un infant desolat, fins que'l sorprenía axí quasi sempre la Rosó, la nevodeta formosa com un sol.

Y era llavors quan ella, ab posat de nena entenimentada, el reptava seriosament:

—Si us torno a veure plorar, no us estimaré gota ni mica!

—Però si no ploro, angelet,—feya ell disfressant un somrís.

—¿Que no plorèu? ¿Y axò què diu? — y li agafava'l mocador humitejat per les llàgrimes. — Sóu mólt lleig quan fèu aquestes coses,—afegía, concirosa.

Y com si ell la mirés contristat, la Rosó l'enllaçava ab sos bracets immaculats y se'l menjava a petons.

Als pochs moments la veu argentina de la noya's perdía pel trau de l'escala y l'avi Solfa tornava a restar solitari en ses cavilacions... Ara li semblava fruhir ab avariciosa delectança una harmonía dolcíssima d'harpes y violins, les notes dels quals l'embaumaven d'una infinita lassitut. Y inconscient, corprès d'aquelles vibracions enganyadores, cloía'ls parpres, recalcava enrera la testa, y de cara a la neu que queya, silenciosa, s'adormía'l pobre jayo blexant afanyosament, mentres, sobirana, la nit el cobría ab ses ales de grandíosa magestat. D'exa faysó, ara un jorn, ara un altre, s'escolaven melangiosament les rauxades deliroses del pobre vell, feble joguina de son albir...

VII

... Fins que mandrosament, llargament, tot anantse defensant l'avi de la cruesa del hivern, arribà'l bell temps de primavera. ¡Oh, llavors còm cambiaren les coses! El cel, abans plè de boyrina, s'anà aclarint, aclarint, y cada dia dexava que l'astre-rey, desitjós de fecundar, petonegés, amarat de goig, els camps y les montanyes, les planes y les valls. Y fou tan llarga sa besada, tan abrusadora, que les neus se fongueren furients y l'axordador chor de les torrenteres ressonà ab força abassegadora pels àmbits de les fondalades y planuries que prompte's revifaren ab tota sa ufanor.

El xerrotejar dels aucells que saltironaven per les acacies de la plaça,'l brincar enjogassat de la maynada, la blavor virginal del cel, el xiular assossegat de la tramuntana, feren tan bell efecte al avi Solfa que's sentí renovellarse, recobrar la salut del còs y la pau del esperit. El séu rostre fou, prest, enriolat per colors sanitosos, y en son cervell hi covaren novament falagueres esperances y'ls pensaments més jolius. Tant el commogué'l dexondir de la Natura.

VIII

S'escaygué la festa major y ab ella floriren l'alegría, la ballaruga y moviment indescriptibles.

Els taulons per a la cobla's muntaren precisament enfront

del balcó del avi Solfa, al que no se li escapava rès dels preparatius de la festa.

El diumenge, primer dia de la gran gatzara,'s volgué mudar; se posà un gech y unes calces de vellut negre, una camisa y coll emmidonats, blanchs com un rajolí de llet, hont hi ressaltava barroerament la corbata d'un vermell rabiós, enfutismat, y's cofà l'escayenta barretina musca. ¡Quin ayre's donava l'avi Solfa! ¡Si fins semblava tot un altre! Llàstima que'ls consells del metge li aygualissin les seves pretencions. Y una mica amoxat tornà a asseures a la cadira de braços.

Ja's cuydà de distrèurel el brugit de la plaça. Aquesta era espayosa, ab voltes a la Casa de la Vila, ab acacies arrenglerades curosament y una font al mig que sempre brollava.

Dos carrers que conduhien a la plaça enviaven gent y més gent envers ella, que aviat s'omplenà de gom a gom. ¡Oh, quin formós conjunt al caure'l migdía! Ab un sol primaveral vermellejaven les barretines com roselles que's gronxessin en un camp inestable. Els joves, ab el bastonet a la mà y'l gran clavell sagnant al trau de l'americana, enrondaven les pubilles dihéntleshi amoretes, y elles, tan xamoses, tan gentils, ab sos trajos llampants y virolats, s'enternien, enrojolantse, en ohir les tendreses y finures dels galants.

Crits de «cacaus y avellanes», el baladrejar d'un arrencacaxals davant nombrosa parroquia de babaus, el tritlleig enardidor de les campanes, la bullanga de la quitxalla, tots els mils sorolls d'una plaça curulla de lluminosa confusió comunicaren al avi Solfa una fal-lera, una nerviositat tal, que'ls séus ulls oberts com dues taronges pretenien atènyer d'un sol cop aquell espectacle tan pintoresch.

Mes quan l'exaltació del pobre jayo tramuntà al paroxisme, fou quan vegé als músichs disposats a començar la tocada. Com un llampech creuaren per sa febrosa pensa'ls somnis d'hivern, aquells somnis d'harmoníes ignorades y harpeigs delitosos, que tant de plaher li regalaren en la quietut de sa cambra. Y en compendre que ara escoltaría la música, realment, quedà esbalahit, agafantli alhora un tremolor intèns tot guaytant la cobla, mentres el flaviol ja donava'l contrapunt.

Les tenores y'ls fiscorns s'enlayraren vers el cel y un esclat d'ayroses notes retrunyí per l'espay. L'avi Solfa, traspuant abundosa suhor, copçà en el fons del séu cor malalt aquell garbuix d'emocions massa fortes. Y's sentí capolat, s'ofegava...

perdía la veu... se moría! Cregué veure aquella dòna fatídica y una sotragada violenta'l saccejà de cap a peus. La Rosó, que pujava cantant y ab rosquilles a les mans, en adonarse d'aquella agonía, rodolà, esglayada, escales avall, xisclant com una folla:

—¡¡Pare!!... ¡¡Pare!!...—

En tant, el morent, vert, escumejantli la boca y petant de dents, blexava a borbotades:

—...¡Prou... prou... Deu meu!... ¡Ay, el cor! ¡Ro...! — y una ranera enguniosa sortí de sa gorja, caragolantse en breus instants, amartellat pel sofriment. A la fi, féu una convulsió d'espasme y aprés d'estirarse cent vegades, quedà ert, encartronat, ab manyochs de cabell entre'ls dits, xop el pit de bromera, la barretina musca trepitjada a sos peus.

L'avi Solfa, botxí fatal de sí mateix, reposava eternalment...

Y com si fos son estrafet «requiem» de befa: ¡ganing, ganang, ganing, ganang! les campanes brandaven rioleres a més no poder y la cobla, entusiasmada, refilava una ayrosa sardana; les colles la puntejaven ab un delit incansable, ensemps que la tramontana, bo y xiulant, feya voleyar les barretines, gayament, joyosament...

TOMÀS ROIG Y LLOP

GLOSA

Rosa, rosa del rosé',
la meva amor has robada:
rosa blanca y encarnada
a trench d'auba't colliré.

Sota'l cel dematiné'
seràs ma sola estimada
y'ls meus llavis posaré,
en ta boca perfumada.

— Oh rosa, rosa, no sé
perquè't tenía oblidada,
tota bella y desolada
en la verdor del rosé'!

Un dia sols fruiré
de ta vida enamorada:
a l'apuntar l'estelada
sentirèm la mort qui vé.

Mes el perfum guardaré
de la darrera besada:
rosa blanca y encarnada,
rosa, rosa del rosé'.

MIQUEL FORTEZA PINYA

DE L'AFRAU, DE LA ESTACIÓ DE SANT MIQUEL, DE LA COLONIA DE FONTFRESCA, Y ETZÈTERA, ETZÈTERA (*)

Quan fa, poch més ò menos, com cosa d'hora y mitja ò de set quarts que'l tren exit de Barcelona us sotraqueja y desllo-riga'ls òssos, veurieu, per les finestretes del vagó, còm la pla-nura's va estrenyent, estrenyent, fins a escanyarse, y còm aquelles montanyes que la circunden,— tal com les d'un pes-sebre de Nadal, — y qu'us semblaven unes tires baxes, esti-ragaçades y llunyanes colocades a posta per a solucionar aquesta tramoya òptica que'n diuen horisó, se us en vénen al damunt ab sobtada rapidesa; y còm els turons asserralats semblen desencaxarse y despendres l'un del altre, ab un mo-viment rotatori de baldufa, per a venir a abordarvos a banda y banda de la via; fins que'l tren, que fa una estona que blexa ab gran fadiga, comença a entafurarse entre desmunts en la terra roja y perforacions, obertes a barrinades en la roca viva; y, tot d'una, se l'engoleix una foradada, y de la primera'n ve una segona, y de la segona un'altra, la qual cosa us fa adonar de qu'heu mudat de comarca y qu'ara discorrèu en ascensió continuada, pel fons d'unes valls silvoses y intrincades, tot vorejant contra corrent una riera que'l tren passa y repassa una y vint voltes fins que'n perdèu el compte.

La nova comarca es la de *L'Afrau* y'l flumisell que'n de-valla encaxonat, tumultuari y escumejant, porta'l séu mateix nom. Si no us moguessiu del tren, passades les estretors de L'Afrau sortirieu de nou a un'altra plana tan oberta y dilatada com la primera qu'hem dexat, mes ve un punt de la línia fèrria en el qual el convoy se detura dos minuts y us trobèu ab una minça y desolada *casilla* d'estació en despoblat, ab un rètol qu'us informa d'allà ahont sóu:

Sant Miquel de L'Afrau,
Fontfresca y La Vespa.

Es aquí qu'us cal baxar, lectors, si teniu ganes de seguir la meva historia.

(*) De la novela burlesca, en preparació, LOLÍ FAJARDO.

* * *

Si us esqueyeu descendir a l'estació de Sant Miquel,—més generalment coneguda per Fontfresca, — en un dia d'hivern, de segur que tan bon punt posessiu peu a terra ja us entrarien ganes d'entornàrvosen.

Tal volta, mentres el tren romangués encara a l'estació, — car un tren es sempre una mena de cordó umbilical qu'us lliga ab la vida y ab la civilisació, — no sentirieu la punyenta impressió de solitut, d'exil y jaquiment qu'a mi m'ha produhit cent vegades; mes, un cop allunyat, finida sa parada, y esvahit el fugitiu plomall de fumerola de la locomotora, recomptades les set acacies, minces, denerides y despullades, que s'afileren al llarch del *andén* y ohit el primer esgarip del vent geliu y acanalat qu'escombra'l planell de la estació, al trobarvos sols, sota aquell cel rúfol, sempre prenyat de neus ò pluges, sols y abandonats ab el disch, ab la columna y la mànega de l'aygua y ab la garita del guarda-agulles, us sentirieu envahits de tots els mals y totes les tristeses.

No atalayarieu entorn més qu'unes altes moles penya-segades que retallen l'horisó y circunvalen el congost com pròximes muralles infranquejables; unes tosses macilentes, com surmontades per una triple motllura de cinglera, d'un aspecte opriment y desolat; y, per damunt d'elles, unes altres montanyes, més altes y llunyanes, eternament embromades, ab les agulles sempre dins dels núvols.

Un pràctich del país podría dirvos: «Aquí es el *Puig del Cerdà*,» «Aquell es el *Pich de Tallavent*,» «¿Veyèu? Allò es el *Plà de la Boyra*,» «Aquelles ruines són les del castell de *Finestrelles*,» «D'aquell casalot ne diuen a *cà'n Mora*.»

Y vosaltres mirarieu y us costaría Deu y ajut distingir el Puig ò veure'l Pich, decapitats per la boyra pixanera, ò figurarvos les ruines del castell esgabellat, del mateix color d'intemperie que l'esboranch de pedrera que li fa de fons y respatller, ò atalayar la grisa taca de cà'n Mora, a mig ayre de la llunyana vessant, grisa de sí y més agrisada encara pel reflexe de llum d'aquell cel de L'Afrau d'una sempiterna color de panxa de burra. En quant al *Plà de la Boyra*, tot, en cel y en terra, us ho semblaría'l plà y'l país de la boyra... Si la concepció dels llimbs per un mortal hagués de traduhirse en una

plasticitat viventa, cap altra de més forta exactitut que la visió opaca y macilent de L'Afrau des del planell ingrat y inhabitable de la Estació de Sant Miquel, sens ànima viventa ni cosa movedissa des del Novembre al Maig...

En cambi, si hi arribessiu, en un cap-al-tart, al fort de la canícula, ¡María de Deu Santíssima y quín contrast més detonant!...

Fontfresca no es estació termal ni sisquera lloch d'aygües ab virtuts curatives ò determinadament sabores, mes es, s'ha convertit, d'una dotzena d'anys ençà, en colonia ò sojorn estiuench d'un cert nombre de families barcelonines, reduhit, modest y pacífich en sos començos, crexent y ostentós al cap de poch, y, d'any en any, major, més divers, y bullicios d'una manera irresistible...

Els primers estiuejants varen anarhi per a reposar del trahut ciutadà y per a fruir de la frescor del clima, sens altres mires ulteriors... Feyen excursions y fontades familiars, vestien ab còmoda senzillesa, apedaçaven la salut en lo menester y fins hi estalviaven. Per als que varen seguirlos, el repòs y la fresca sols foren un pretext discret y rahonable; a no trigar s'entregaren a folles competencies d'ostentació, introduhiren el jòch en llurs passatemps, començaren a estirar més el braç que la mànega y, ab l'afany desmesurat d'aparentar, ensenyaren als indígenes, — si'l mot val, — l'art d'explotar als forasters... Els qu'avuy hi van, ho fan, franca y deliberadament, en cerca d'agitacions y de majors llicencies que les que trobarien a ciutat en l'enllehiment soporífich, comatós, dels mesos caniculars .. No us diré pas, — ¡Deu me'n reguart de dirho! — que la *colonia* de Fontfresca constituhexi una escola de prostitució y una execrable societat, mes sí us afirmaría — fetes les naturals escaduceres salvetats — que no es pas certament un espill de bones costums, ni un model de virtuts y sans exemples, ni, encara menos, un agrupament invulnerable a l'innata maledicencia dels homes... Es la historia de sempre: Fontfresca s'ha fet de moda, qu'es lo pitjor, — coralment parlant, — que podía succehirli.

Donchs,... — com deyem, — bon punt el tren se detura, se us apareix l'*andén* ocupat per una inquieta y abigarrada multitut, en la qual l'element femení predomina en indiscutible proporció, que s'apilota y belluga com un formiguer, y

gesticula y xerra, ab tota mena de veus y ab varietat de llenguatges, com una parada de cotorres de la Rambla. Allà, de boàs de ploma blava ò rosa, de bufandes de seda ò xals de tul grochs y morats, y de jerseys de llana verda ò magenta, *orange* ò *tango*, ¡demanèu!... Tot això, sens detriment ni perjudici dels sachs y vestits més escollarats, dels braços més fresquívolament nusos fins al sota-axella y de les mitges més de telde-ceba possible; car la qüestió es demostrar al ensemps, ab la sola indumentaria, als atònits passatgers del tren ò als problemàtichs però possibles passavolants pel poble, — y, sinó, demostrarsho a sí matexos, — que s'es al estiu, qu'un hom s'està allí per a fugir de la calor, y que'l clima, — el *crimen*, com diu el tartaner de Màs-Guiller, — resulta tot lo alpestre que per tan pochs diners y a tan escassos kilòmetres pugui demanarse.

Al veure tal congregació y tal brugit de fembres, — rosses y brunes, altes y baxes, joves y velles, del terrer y de forasteres, — suposarieu qu'a Sant Miquel de L'Afrau el tren ha de buydarse ò poca cosa menos... Nó, lectors; baxaràn allí dèu, dotze, quinze indíviduus,—tot lo més,—del sexe fort, que van y venen diariament, y santa bona María...¿Es, en veritat, per a anarlos a esperar y per a rèbrels que's movilisa cada tarda — — y ab més intensitat cada dissabte — aquella gernació infantil y femenina? Nó tal; es, senzillament, que l'acudir a la estació a l'hora dels trens del vespre dóna lloch a sapiguer quí arriba y quí no arriba, quí marxa y quí no marxa, quí espera y quí no espera, quínes cares y quíns posats se fan per uns y altres, y es el tàcit pretext per aplegarse y exhibirse, per a passarse recíproca revista y criticarse mútuament, cosa que, al cap y a la fi, ha estat, es y serà lo més essencial y que més omple la fexugosa vacuitat dels dies, per a passar digna y solacívolament l'estiu, lo mateix a Fontfresca qu'a Fontcalda qu'a tot arrèu ahont hi hà *colonia forastera*.

D'aquest tren de cada vespre, y més assenyaladament del del dissabte, — en el qual pugen a Fontfresca major nombre de varons y caps de casa per a provehir a ses mullers, filles ò germanes d'allò qu'aquí no trobarien y per a reposar beatament santificant la festa ab la familia després d'una setmana sencera de febrilitats y de calors ciutadanes, — els pagesos y no pagesos de L'Afrau han donat en dirne *el tren de la llet*...

En cambi, del matiner dels dilluns, ne diuen el *tren dels escurats*...

Aquest es, donchs, el quadro...

Y, ara, lectors, pleguèm, car ja hem malversat tot el primer capítol d'aquest llibre sense fer més que tocar de peus a terra a l'estació de Sant Miquel.

EDUART GIRBAL JAUME

VUYT DIES A VALLBANERA

Cap al tart.

La tarda avuy, amor, ha sigut trista:
d'un vent tot fret, y un sol malalt de les parpelles:
l'horitzó va esfumantse a nostra vista
y bell cim de Sant Telm lluhexen dos estrelles.

Perdentse cel y mar, en confosa abraçada,
dirías si s'adorm el cel ab sa estimada
la mar, qui sempre'l besa enllà del horitzó.
S'apropen les remors de borrombes y esquelles,
ja casi tot el cel es ben brodat d'estrelles:
per entre la foscor van pujant les oelles;
y... van darrera d'elles,
—jurantse etern amor,—
gràcil pastora y aguerrit pastor.

J. BERGA BOADA

Vallbanera, 7-7-20.

JOANA D'ARC

(De V. Delaporte, S. J.)

—¿Hont vas, la gaya pastoreta?
—A salvar França, mon país.
—¿Què podràs fer tan joveneta?
—Deu m'ha dit: «¡vés!» y haig d'obehir.
Dexo mos pares y companyes,
dexo mon poble, el casal meu;
adéu cloquer, adéu montanyes,
hortes y valls, per sempre adéu.

—¿Hont vas, Joana la guerrera?
—A deslliurar lo meu país.
—L'anglès potent te crida enrera...
—Deu m'ha dit: «¡vés!» y haig d'obehir.
Pel rey del cel y de la França,
Jargeau, Orleans y Baugency,
obrlu! Jo sóch la deslliurança;
vinch a fressarvos lo camí.

—¿Hont vas tan sola, en humil vesta?
—A Reims, al cor del meu país.
—¿Sabs si t'hi volen a la festa?
—Deu m'ha dit: «¡vés!» y haig d'obehir.
Seyent d'honor allí m'espera
vora del rey alliberat;
fou humiliada la senyera
y avuy rumbeja ab nou esclat.

—¿Hont vas, si arrèu se't farà ultratge?
—Vaig a morir per mon país.
—L'anglès te porta odi selvatge.
—Deu m'ha dit «¡mòr!» y haig d'obehir.
Crudel torment no m'esborrona,
que al cel, obert de bat a bat,
hi veig l'aurífica corona
ab que l'Espòs m'ha guardonat.

. . . . . .

—¿No sents un cant plè d'esperança?
—Sento la veu del meu país.
—Vina a salvar la pobra França...
—Deu m'ha enviat y haig d'obehir.
¡Enlayre'ls cors, França estimada!
Jesús encara es ton aymant;
prènlo per rey altra vegada
y Ell te dirà: ¡França, endavant!

CIPRIÀ MONTSERRAT, Pbre.

EL TELAEROFON DEL DR. BUSQUETS

NOVELETA RÀPIDA DE R. SERRA Y PAGÈS

(Continuació)

***

L'endemà a les dèu del matí sortía'l Dr. Busquets, vestit correctament, afeytat de nou y ben pentinat de barba y de cabells, de manera que semblava un altre; anava carregat ab unes capses, una d'elles voluminosa y se'n va anar com apartantse de les mirades de la gent, a comprar un ram de flors, que li va costar mólt de trobar, perque a X. no hi havía jardiners sinó hortelans, que per casualitat tenien algun roser y alguna clavellina.

La sòrt d'anar lleuger ò sinó li hauría escapat el tren, y al instalarshi en un departament tot sol, va fer una parada de les capses ab els aparells físichs que duya, el ram de flors que no pecava de petit y va quedar ensimismat mirantse d'esma alternativament els objectes.

Quan se'n faltaven pochs minuts per a arribar a l'única estació que hi havía entre X. y'l balneari, va treures un retrat séu y després de pensarshi mólt, ab una ploma estilogràfica va escriure a la esviaxada: «Ferm homenatge d'admiració, a la més alta representació del Art, l'admirable Senyoreta Rosina Ferrero, el més petit representat de la Ciencia, M. Busquets.»

No eren pas les dotze encara, quan la cambrera avisava a la Rosina la visita del Dr. Busquets, qui va entrar al serli oberta la porta, radiant de satisfacció, saludant efusivament a l'artista y ab bastanta fredor a la seva amiga, demostrant que més aviat li feya nosa que servey.

Després de les frases de rúbrica y d'agrahirli ella ab galantería exquisida l'obsequi del ram, tota encuriosida va preguntarli per aquelles capses, deplorant que per culpa seva s'hagués hagut de pendre tanta feyna.

El Dr. Busquets va anar obrint les capses, treyent els aparells y montantlos ràpidament damunt d'una tauleta, dexant sense ser vist el séu retrat tombat sobre uns diaris plegats, mentres li anava fent les explicacions:

— Aquí té'l «telaerofon» destinat a recullir els sons que's propaguen en totes direccions per l'espay, y que en conexió ab aquest «microfon» especial que un se coloca fàcilment a l'orella, ab tota comoditat se poden sentir tots els crits y fresses d'alguna

intensitat que's produexin a bastants kilòmetres al voltant.

—¡Qu'es extrany!

—Sí y nó. Ve a ser una orella més potent que la nostra, de la matexa manera que'l telescopi allarga immensament més que la nostra vista.

—¿Y aquest altre aparellet?

—Axò es senzillament un fonògraf, perfeccionat...

—¿Per vostè?

—Sí, senyora. S'adapta perfectament al «telaerofon» y reproduheix la veu humana ab el mateix timbre.

—¿Sense aquella duresa tan antipàtica dels gramofons y demés màquinas parlants?

—Precisament. Per a les veus agudes, crech que no hi hà rès a millorarhi ja. Ara, per als sons de poca vibració, resulta confós. Un baix y una contralt, no's poden sentir. Per axò no n'he parlat encara; el dia que ho faci, serà que ho hauré trobat ja, tal com desitjo.

—Axò sí que tindría viu interès en sentirho.

—Rès més senzill. Aquí mateix porto una placa que vaig impresionar fa pochs dies. Es una cançó que va cantar la filla del porter del Institut, una nena de dèu anys que té una veueta prima y ben timbrada.—

Mentres deya axò, anava adaptant el fonògraf al aparell, y movent un ressort, va començar a sentirse clarament:

«A la torra xica,
a la torra gran,
si n'hi hà una Pepa
que l'estimen tant...»

L'ilusió era perfecta. Les paraules sortien nètes y la veu ben timbrada, encara que de criatura, tirant a trompeta d'estany. Cap fregadís enterbolía'ls sons, que's destacaven ab una frescor y enjogassament, que donaven goig de sentir.

La Rosina va entusiasmarse y'l va felicitar calorosament.

—Vostè no's dèu haver sentit may ¿no es veritat? — va preguntarli'l Dr. Busquets.

—¡Es clar! Jo ho he pensat móltes vegades. ¡Quí sab si a mi'm faría'l mateix efecte que fa al públich!

—Donchs, míri: si vol, desseguida podrà sentirse. Porto a prevenció unes quantes plaques que fa pochs dies vaig preparar.

Pot provar una peça curteta y ben rimada, perque sense orquesta ni piano ha de ser difícil cantar.

—Sí... es veritat. Míri: cantaré'l vals de «Dinorah» mentres hi hagi placa.—

La Rosina, seguint el consell del Dr. Busquets, va posarse aprop del fonògraf y va cantar l'ayrós walz de l'ombra.

¡Quína justesa y ductilitat de veu! Les notes tan aviat se destacaven pures y brillants al igual de les estrelles en una nit serena d'hivern, com les filava, aprimantles y les engrandía, omplint la sala d'una tempestat harmoniosa que ubriagava l'esperit.

El Dr. Busquets estava extasiat contemplantla y la fesomía se li anava animant per moments; cada nota picada de la Rosina, semblava una espurna elèctrica que li fes vibrar tot el sistema nerviós; les escales que modulava ab una facilitat pasmosa, li feyen esgarrifances de goig, y se veya qu'ell passava simultàneament per una gamma d'emocions que marcava contrayent lleugerament els músculs.

Va ser una sòrt per a ell, que la placa s'acabés aviat, perque estava en una tensió nerviosa tan gran, que semblava propera al espasme. Dominantse tant com li va ser possible, ab veu ofegada li anava dihent:

—Tota la meva poca ciencia... y tota la mólta dels altres, no val una sola nota de les mils... que en un moment surten de la seva garganta d'àngel...

—¡Per Dèu, amich Busquets!

—Dich mal d'àngel... ¡de fada! Els àngels, com no estan animats de sentiments humans, no poden produhir les sensacions que...

—¡Oh, càlli, càlli! — va dir ella rihent ab una coquetería encantadora.

—L'art de vostè es maravellós. Es l'essencia del goig... Ara comprench que les sirenes no siguin un mite, sinó una realitat.

—Es a dir que si vostè fos mariner y me sentís cantar a mi...

—Me faltaría temps per a anarme a reunir ab la sirena.

—¿Al fons del mar?

—¡Allí ahont fos!—y ho va dir ab un ayre tal de convenciment, que la Rosina'l va creure. Mig satisfeta del séu triomf, mig inquieta del apassionament d'ell, va desviar la conversació, y com si fos una criatura, tot picant de mans va dirli:

—¡Bé, bé, tinch impaciencia per sentirme!—

Ajustada la placa al aparell transformat en fonògraf, va començar l'audició del tros de walz de «Dinora». La veu se sentía més debilment, com envellutada, però ab el mateix timbre, y lo que perdía en força, guanyava en dolçor y en intimitat. La Rosina no va poder dissimular l'intensa satisfacció que sentía y al acabarse la placa, va posarse a aplaudir frenèticament.

—¡Bravíssim! ¡Esplèndit! Donaría tot el meu art y tots els obsequis valiosos que m'han fet pels beneficis, a cambi de la més insignificant de les invencions de vostè.

—¡Oh! No digui heretgíes... Rosina.

—Les veritats no poden ser may heretgíes. Vostè es l'home de ciencia, el que crea. Jo soch la placa animada de fonògraf, que repeteix lo que'ls músichs escriuen.

—Nó, nó. Els científichs no creèm rès. Destaquèm un fet de la naturalesa y el presentèm als ulls de la gent, com s'arrenca una flor de la planta per a posarla en un gerro. En cambi vostè, ab el séu art diví, eleva l'esperit y en fa veure la superioritat sobre la materia.

—Sí, jo entretinch una estona al públich, com el que fa jòchs malabars, y en havent acabat no'n queda rès. Vostè descobreix coses que poden servir per a l'industria... ¡què sé jo, pobra de mi!... per a móltes coses de la vida. Al que inventa una sola cosa de profit, tota l'humanitat li ha d'estar agrahida sempre.

—Però si no hi hauría humanitat sense l'ennobliment del art...—

Unes campanades repetides, varen indicar l'hora d'anar a taula.

— Dispènsi — va dir la Rosina, contrariada — avisen per a anar a dinar. ¿Vol acompanyarnos?

—Grans mercès. No pot ser. ¿No hi haurà temps de que pugui sentir vostè'l «telaerofon»? Es cosa de dos minuts no més.

—Sent axís, sí.

—Per a anar bé hauriem de sortir al balcó; però a fi de no cridar l'atenció de la gent, vostè no's mogui. Jo posaré l'aparell a fòra y hi enganxaré'l «microfon» que se'l podrà posar fàcilment a l'orella. Mírisel, es aquesta corona prima ab el receptor que s'aplica a l'orella.

—¿Y còm se posa?

—Si'm permet, l'hi posaré jo.—

(Continuarà)

FOLKLORE

JOCH DE CINTES

(Per a noyes)

Se posen en renglera les nenes que fan de *cintes* mentres tres d'elles, generalment les més grans de la colla's reparteixen els càrrechs de venedora de cintes, d'àngel y de dimoni.

La primera d'aquestes tres dóna a cada una de les que fan de cinta, l nom d'un color. Després s'atança l'àngel y'n demana un d'aquests. Si no hi hà l color que ha demanat se retira, y llavors diu un color la que fa de dimoni. Si l'encerta se l'endú ò sinó's retira també. Axí van alternant les demandes emportantse cada hu les *cintes* que van endevinant.

Acabades que són les cintes, les del àngel, que són les del cel y les que han anat al infern ò que ha endevinat el dimoni, se proben les forces agafantse les de cada bàndol y de majors a menors, per la cintura, y'ls dos capdills s'estiren per les mans fins que una d'elles cedeix a la força contraria.

Generalment, la venedora de les cintes acostuma a reforçar la part més feble.

A mida que d'una a una van cedint les d'uns dels bàndols, reforcen el contrari y quan un d'ells queda anulat, la victoria l'obté l cel ò l'infern segons guanyin les forces del àngel ò del dimoni.

Y aquí acaba l jòch.

R. MIALET

Valls 1921

JOCH D'INFANTS

(PUNY - PUNYET)

Aquest jòch consisteix en amagar un de la colla que juga, a una de les mans, un objecte petit qualsevol, cloure després els punys de manera que no's pugue veure lo que hi hà amagat, y's fa endevinar als altres en quina mà es. Y per a endevinarho diuen ab certa cantarella:

puny, punyet
fica l'oli, fica l'oli;
puny, punyet,
fica l'oli qu'es a n'aquest.

Si ho endevina, torna l que fa a amagar l'objecte. Y van, després del un l'altre, dihent tots els que juguen, fins qu'algun endevina la mà qu'es, y aleshores es aquest qui ho amaga.

J. BOSCH Y BARRERA

Tudela de Segre.

NOTES D'ARXIU

.... E JURA DE NO FERNE A ALCU GRACIA NE REMISSIÓ

A mitjans de Janer del any 1376 lo Rey Pere III de Catalunya, IV d'Aragó, tingué esment que'ls forniments d'armes y de viandes y dels ginys y altres aparellaments existents en lo Castell de Perpinyà y també les terres anexes, s'eren guastats y destruhits per culpa dels qui havien càrrech de conservarlos, estotjarlos y conreuarles. No cal dir l'esclat d'indignació del Príncep, qui, previa informació, la feu cristalisar en les següents provisions:

«Lo senyor Rey sobre la Informació qui es estada presa del Castell de perpenyá, lo qual per gran colpa de sos oficials e sotsmeses està en punt de destrucció, ordona e mana esser fetes les provisions devall escrites les quals vol incontinent sien meses en exequció.

Primerament: quels ginys qui han estat adescubert per colpa del Castellà e del obrer, los quals ginys se son pudrits, que de nou fan atornar, sien pagats dels bens dels dessusdits, car guardant que hi ha prou lochs suficients on poguen estar a cubert pus fossen desbastits: sils han lexats pudrir raho es ques paguen de ço del lur.

E semblant es entès del temps quel Governador ho tenia en poder que estava en lo Castell: si dins aquell temps los dits ginys hi estigueren a descubert quen pach sa part per rata del temps.

Item: com lo Castell en res no sia estat reparat, segons la Informació depuys que la reparació hi fou feta per en Berenguer de relat e per Tresorer e hi haia bona e grossa assignació annual quel dit senyor Rey hi ha feta, la qual reeb lo obrer del Castell cascun any, Vol e mana lo dit senyor que tot ço que reebut seu es dins aquest temps, que ha entorn iij. o. iiij anys, sia tengut de tornar al procurador Reyal qui de fet ho meta en la dita reparació.

Item: quel procurador Reyal cobre e haia del dit obrer vjmil solidos los quals tresorer li haia fets liurar per adobar lalgorfa e daquells fassia adobar la dita algorfa, si no lo Castell ne vendria a gran destrucció.

Item: quels viratons, lances e ballestes, perpunts e lorigues e elms e capellines e altres arneses de malla, quis son tots perduts per no regonexer e tenir ho provehit axi com tenir se deu, sien pagats dels bens dels dessusdits, car alguna daquestes coses nos consumaria nes guastaria si era tengut aprop; perque de fet sia haut dels bens dels dessusdits, aytant con

costaran de reparar, pero que ho paguen per rata segons mes e segons menys quen era dat càrrech a cascú.

Item: los bacons de la carnsalada quis son tots perduts, en los quals se guanyava cascun any de xl a l. lliures renovellant los e ells han los lexats pudrir, la qual cosa no haguera feta persona alguna per pocha rao que hagués, car notoria cosa es que la carnsalada iij ne iiij. anys no pot estar que no podresca; jassia de bona rao ells deguessen pagar lo preu dela carnsalada e lavanç qui si faera tots anys. Pero vol lo dit senyor Rey que almenys paguen lo preu just que costaràn los dits bacons e que de present sia renovellada.

Item: del forment e altres blats hi ha loch punició en iiij maneres: la primera, con han lexat guastar e pudrir e açó per mal tenir aprop: la segona, con posat quen fos mercat, cascun any hi podien avançar dels florins C o CC: E ara en aquest any de carestia ni hagueren avançats passats iij mil. E daquestes ij coses jassia sien en gran colpa. De la una almenys, vol lo senyor Rey que sien punits, ço es, quel pudrit paguen. La tercera manera es daquell qui es estat emblat e proves per lo procés quel Castellà ho sabé, no que ell hi consentís, mas que sabé quel furt sera fet. E quant en aquest, par be quel senyor Rey haia raó de punir lon con los hi sostenia, pero lo senyor Rey farà daçò aquella punició quela sua mercè serà e parrà ques dege fer. Mas vol que ades sien hauts dell e de sos bens lo preu de xxx. eymines de tots blats que si ha emblades qui son xc quarteres, que per pochs que sien, pertal con deuen esser comptades ala major carestia, pujarien amés de M D florins dor.

(La quarta manera de punició se la queda al tinter)

Lo vinagre qui ses tot pudrit, qui era en gran quantitat e les botes semblantment, quis son totes pudrides, vol lo dit senyor que sia haut lo preu del Castellà e del obrer e dels altres qui ho tenien en poder, car ab pocha messió pogué esser renovellat cascun any.

Item: lo figueral qui es perdut, ço es, les figueres quis son mortes perçó con no son estades femades e condreades, vol lo senyor Rey que sia comptat a aquell qui te lort e que de sos bens sia haut tant que a renovellar lo figueral de belles e bones figueres e totes altres coses ne sien pagades qui sien defallides en lo dit figueral per fretura de condrear.

Item: la nora que es tota consumada que sia vist per colpa de qui e que sia tornada encontinent dels bens daquells qui colpa hi hauràn. E si es colpa per ço com la fusta no era empeguntada o per altre raho, sia comtat aqui deu.

Item: lo prat qui es tornat tot junçà, perçò con hi han lexades entrar besties, sia tornat, a messió del Castellà e del

obrer, en aquell estat que era dabans, pus a colpa lur ses deguastat.

Item: lo bosch ques diu que han tallat e ques diu quel Governador hi ha colpa, sia comptat a ell, si axi es. E, part acò, lom qui deu tenir lo bosch en condret ne sia punit e castigat en persona e en bens.

Quant es als Cunills que han cassats companya del Castellà, segons ques diu passats de CCCC parells, lo senyor Rey condampna el dit Castellà e ases companyes e vol que paguen D florins dels quals sien comprats atretants cunills qui hi sien tornats.

Aximateix del colomer que han despoblat quel tornen poblar a lur messió.

Item: la alarotge qui es tota destorbada deu essèr imputat a aquell qui la te en poder: perque torn lo salari de ij. anys, car pus li era donat per tenir en condret e per tenir aprop la dita alarocia just es que li cost. E encara vol lo senyor Rey que hi vaja lo Maestre qui fa les alarocies qui es assi en Barchinona e que la torn en condret.

Quant ala colpa deles persones del Governador, del Castellà e del obrer, lo senyor Rey vol quels processes sien regoneguts altre vegada e feta relació en ple consell lo dit senyor acordarà que si (sic) deu fer.

E perçò con en les dites coses haurà caucomet de lagui, en ço qui toca furniment e defensió del Castell, vol lo senyor Rey quel tresorer proveescha quel dit Castell sia furnit a vij. mes de viandes e darmes de manera que no puxa haver perill.

E lo dit senyor ha jurat e promès que les condempnacions dessusdites farà e aquelles farà menar a exequció de guisa quel Tresorer colre ço que li costarà lo dit..... e jura de no fer ne a alcu gracia ne remissió.» (1)

Lo document transcrit conferma dos fets de la nostra psico-historia pretèrita: el caràcter autoritari, minuciós y positivista del Rey y la corrupció dels funcionaris, dignes d'aquesta època.

JOSEPH M.ª ROCA

Algorfa: golfa. *Bacons:* penques. *Emblar:* robar. *Eymina:* mesura. *Condret:* normal, bon estat. *Nora:* cinia. *Junçá:* camp de jonchs. *Alarotge:* relotge. *Caucomet:* diminutiu de caucom ò sia quelcom. *Lagui:* retràs.

(1) Arx. Cor. Aragó. N. 1231, fol. 122 g.

Imp. La Renaxensa. Barcelona.